

Sydnärkes överförmyndarnämnd

Protokoll efter tillsyn av Sydnärkes överförmyndarnämnd

Närvarande

Från överförmyndarenheten närvarar Helena Ramstedt handläggare, Rebecca Berggren handläggare, Maud Karlsson handläggare.

Från överförmyndarnämnden närvarar under ärendegenomgången Lena Fagerstedt vice ordförande, Lasarus Glamarina ersättare, Göran Andersson ordförande, Rebecca Schön ledamot.

Från länsstyrelsen närvarar juristerna Lena Baggens och Hanna Anagrius. Inspektionen sker som skrivbordstillsyn, dock äger ärendegenomgång rum på plats på överförmyndarenhetens kontor.

1. Föregående års inspektion

Föregående års inspektion genomfördes som skrivbordstillsyn. Totalt granskades 28 slumpvis utvalda akter. Två av dessa akter granskades med viss kritik, övriga var utan anmärkning.

Vid föregående inspektion ansåg enheten att bemanningen var otillräcklig. Bemanningen har sedan 2023 ökats med en tjänst och bedöms som tillräcklig. Man har en tillfällig granskare inne sex månader per år.

Nämnden har fattat beslut att inte använda sig av professionella ställföreträdare. Däremot är man beredd att ha högre arvoden i komplicerade ärenden.

2. Överförmyndarnämndens verksamhet

2.1 Allmänt om verksamheten

Sydnärkes överförmyndarnämnd är en gemensam nämnd för kommunerna Askersund, Hallsberg, Kumla, Laxå och Lekeberg. Överförmyndarkansliet är placerat i Kumla. Enheten består av 6,5 årsarbetskrafter varav 0,5 är enhetschef och resterande handläggare (inklusive extra bemanning under årsräkningsperioden).

Enheten ser en ökning av utredning av förvaltarskap, ärendena är mer komplexa och svårare. Man märker också av ansökningar av godmanskap där det finns en framtidsfullmakt men som bankerna inte accepterar.

2.2 Verksamheten i siffror

Nämnden hanterade enligt 2022 års statistik 905 ställföreträdarskap fördelat på 751 ställföreträdare. Av ställföreträdarskapen var 62 förvaltarskap. Kommunernas totalkostnad per ställföreträdarskap var 9 394 kr. Överförmyndarnämnden betalade 38 % av arvoden vilket är i något under riksgenomsnittet. Totalt förvaltar ställföreträdarna i kommunen 363 840 782 kr åt sina huvudmän, beloppet avser både tillgångar och inkomster.

2.3 Granskning av årsräkningar 2022

Av 515 årsräkningarna för 2021 kom in 422 i tid. 51 påminnelser skickades ut och tre vitesförelägganden togs upp i nämnden. Inga av dessa skickades dock till tingsrätten. Granskningen var klar i början av januari 2023. Det gällde en årsräkning som inte blev komplett innan dess. Ställföreträdare som återkommande inte lämnar in underlag riskerar anmärkning eller i slutändan entledigande. Större delen av granskningen var klar i slutet av sommaren 2023.

Granskningen under fjolåret drog ut på tiden av olika orsaker. Årets granskning har gått snabbare då man arbetat på ett annat sätt med granskningen. Granskningen av årsräkningarna ledde 2022 till 15 anmärkningar, vanligaste orsaken var att ställföreträdaren inte hade sökt merkostnadsersättning för arvodeskostnaden.

Nämnden vill särskilt uppmärksamma länsstyrelsen på en anmärkning i ett ärende där god man använde huvudmannens pengar för köp av ett fritidshus av vilket huvudmannen inte står som ägare. Ställföreträdaren i det fallet var en anhörig till huvudmannen.

Ställföreträdaren har entledigats och en ny har förordnats. Den nya ställföreträdaren har i vart fall inledningsvis haft svårt att komma i kontakt med familjen men har kunnat säkerställa att kontona inte använts. Det är på gång med en avbetalningsplan för pengarna som användes till fritidshuset. Polisanmälan har även lämnats in.

Kontroll av konton, till exempel så kallad överförmyndarspär, sker i samband med granskningen av årsräkning, förteckning och vid djupgranskning av årsräkning. Djupgranskning sker vart femte år (slumpmässigt urval), vid den första årsräkningen, första årsräkningen efter byte av ställföreträdare eller om det finns något som tyder på att en djupgranskning behövs. Enheten upplever att bankerna inte kan eller vill lägga spärar på det som används som huvudmännens fickpengskonton med kort kopplade vilket innebär merarbete i nämndens granskning.

Normalt får ett prisbasbelopp finnas på transaktionskontot, vilket kontrolleras i samband med granskning av förteckning och årsräkning.

2.4 Rekrytering av ställföreträdare och kontroll av lämplighet

Man jobbar hårt med rekrytering av ställföreträdare och har haft flera olika rekryteringskampanjer och samverkar med andra överförmyndarnämnder för erfarenhetsutbyte. Det är alltid svårt att hitta ställföreträdare och det går mycket tid till detta men man lyckas ändå rekrytera i varje ärende. Det kan också variera mycket i olika delar av nämndens område.

Nya ställföreträdares lämplighet prövas genom en kontroll mot belastningsregistret och mot Kronofogdens och socialtjänstens register. Man kontrollerar också att personen inte själv har ställföreträdare. Vidare tas referenser från annan kommun om personen tidigare varit ställföreträdare där. Alla aktiva gode män och förvaltare kontrolleras årligen mot belastningsregistret och vart tredje år mot kronofogdens register.

Nya ställföreträdare måste genomgå en digital grundutbildning med godkänt resultat på tillhörande kunskapstest. Samtliga ställföreträdare erbjuds minst en fördjupande utbildning årligen inom aktuella ämnen. Därutöver erbjuder man en utbildning i redovisning inför årsräkningsperioden.

Under hösten 2023 kommer ställföreträdare erbjudas en utbildning i bemötande av personer med psykisk ohälsa. De kommer även att erbjudas en föreläsning med SKR:s förbundsjurist Kalle Larsson.

Under hösten 2023 har man infört mentorskap som innebär att mer erfarna ställföreträdare går in som mentorer för nya gode män och förvaltare under deras första år i uppdraget.

2.5 Omprövning av förvaltarskap

Den årliga omprövningen av förvaltarskap genomförs under hösten.

Överförmyndarnämnden begär då in skriftligt underlag från förvaltarna för att kunna företa en omprövning av förvaltarskapet. Överförmyndarnämnden kontrollerar också om omyndiga barn finns. Om det inkommer uppgifter om att behovet av förvaltare har förändrats påbörjas en utredning. Som rutin begärs inte in underlag från annan än förvaltaren däremot när det blir djupgranskning av akten begärs underlag in från t.ex. boende, vården eller anhörig.

3. Aktförvaring

Akterna förvaras i brandsäkra skåp i låsbara kontorsrum. Det råder enligt länsstyrelsens mening en generellt god ordning i akterna och de förvaras på ett betryggande sätt.

4. Register

Enligt 9 § förmyndarskapsförordningen ska överförmyndaren föra register över de föräldraförvaltningar där kontrollåtgärder enligt 13 eller 15 kap. föräldrabalken förekommer och de ställföreträdarskap som avses i 14 kap. 1 § första stycket föräldrabalken. Länsstyrelsen ska vid den årliga tillsynen kontrollera registret. Länsstyrelsen har kontrollerat det förda registret avseende de granskade akterna. Länsstyrelsen har inga synpunkter på hur registret förs.

5. Genomgång av ledamöternas kompetens och utbildning

Enligt 19 kap. 17 § föräldrabalken ska länsstyrelsen bland annat se till att utbildningen av ledamöterna i överförmyndarnämnden är tillfredsställande. Mot bakgrund av det har länsstyrelsen vid tillsynsbesöket bjudit in nämnden att delta vid ärendegenomgången.

I samband med ny mandatperiod är det nu några nya ledamöter och ersättare i nämnden. Ledamöter och ersättare uppmanas delta i SKR:s grundläggande utbildning i överförmyndarfrågor och merparten har också gjort detta. Nämnden informeras även om andra aktuella utbildningar som kan vara lämpliga och rekommenderas att gå dessa, t.ex. FSÖ-dagarna. Dock är det också beroende av ekonomin i den egna kommunen.

När det dyker upp svårare ärenden med komplicerade frågor tas de frågorna i nämnden och i samband med det finns också möjlighet till kompetensutveckling av nämnden i specifika frågor. Länsstyrelsen uppmantrar till mer intern kompetensutveckling.

6. Granskning av akter

Totalt har länsstyrelsen granskat 13 slumpmässigt utvalda akter. Av dessa har följande akter granskats utan anmärkning eller övriga påpekanden.

Akterna 530, 1029, 6936, 3729, 1322, 385, 12 och 7100

Följande akter har granskats med kritik eller övriga påpekanden.

286, godmanskap. Årsräkning för 2021 där saknas namnteckning från ställföreträdaren. Den är dock granskad och godkänd. Efter länsstyrelsens besök har nämnden återkopplat att de har skickat en kopia av årsräkning för 2021 till ställföreträdaren för underskrift. Den underskrivna kopian har inkommit och lagts tillsammans med den sedan tidigare inkomna årsräkningen. Hanteringen föranleder ingen kritik från länsstyrelsen.

7353, godmanskap enligt 11 kap. 2 § FB. En förälder avlider och barnen får god man i arvsifte. Man upprättar ett arvsifte i vilket barnen tillskiftas 1/10 var av en fastighet och resterande 3/10 av fastigheten tillskiftas den andra föräldern (vilken inte är arvinge) i syfte att familjen ska kunna bo kvar. Dock har lantmäteriet reagerat på att den kvarvarande föräldern inte har arvsrätt varför lantmäteriet vägrar ge lagfart för de 3/10. Arvsiftet är då redan godkänt av nämnden och gode mannen är entledigad. När man sedan vill sälja fastigheten uppdragas felet. Länsstyrelsen noterar att arvsiftet inte borde ha godkänts av nämnden då den kvarvarande föräldern saknar arvsrätt.

Ny god man utses då fastigheten ska säljas. Fastigheten ägs i nuläget av föräldern, dödsboet och barnen.

Efter länsstyrelsens besök har nämnden också framfört att kansliet förändrat hantering kring arvskiten. Det är nu alltid två handläggare som tittar på handlingar i ett arvskifte för att dels öka kunskapen och dels undvika att fel som detta inträffar igen. Under nästa år kommer rutinen kring arvskiten att utvecklas och ett bedömningsstöd tas fram.

Länsstyrelsen konstaterar att hanteringen i det enskilda fallet inte har lett till skada för huvudmannen. Dock har det förelegat stora risker med bristerna i hanteringen av arvskiftet. Hanteringen förtjänar därför kritik.

Akt 44, förvaltarskap. Länsstyrelsen vill med anledning av e-post, dnr 296, endast poängtera vikten av att vara tydlig med att ett överklagande ska ha kommit in inom tre veckor från det att mottagaren av beslutet tagit del av detsamma. För att veta när överklagandetiden börjar löpa behöver personen på något vis delges beslutet. I övrigt utan anmärkning.

Akt 7482, godmanskap enligt 11 kap. 2 § FB. Det har bytts ställföreträdare i detta ärende ett flertal gånger, samtliga ställföreträdare har arbetat på samma juristbyrå som också skött bouppteckningen. Nuvarande ställföreträdare har varit en av de jurister som tagit fram bouppteckningen. Länsstyrelsen vill att nämnden tar ställning till om det verkligen är lämpligt. Arvskifte har skett men det finns inget bevis om insättning på spärrat konto, endast underlag om att ett sådant konto finns.

Nämnden har sedermera återkopplat att man har påmint god man om att lämna in bevis om att arvet satts in på spärrat konto och haft kontakt med god man om detta vid flera tillfällen. Den senaste information kansliet har är från den 10 november 2023 där de fått information om att arvet inte betalats ut ännu på grund av fördröjning hos banken. Ärendet ligger för bevakning att följa upp igen den 24 november 2023.

Efter länsstyrelsens inspektion har frågan om jäv tagits upp till diskussion. Kansliet har kommit fram till att det fortsättningsvis inte är lämpligt att förordna en ställföreträdare som arbetar på juristbyrån som hanterar huvudmannens ärenden. Detta framför allt för att man bedömer att en utomstående ställföreträdare kan se till att ärendet drivs framåt utan risk för hänsynstagande till kollegor och byråns intressen i övrigt. Kansliet arbetar nu med ett

bedömningsstöd gällande jäv som planeras vara färdigställt innan årsskiftet.

I det aktuella ärendet ser man ingen anledning att göra ett byte av ställföreträdare i nuläget eftersom man inte kan se att ärendet missköts och det enda som saknas i ärendet är att lämna in bevis om att arvet betalats ut.

Hanteringen föranleder ingen kritik från länsstyrelsen.

7. Sammanfattning av årets inspektion

Länsstyrelsen har fått ett gott bemötande vid årets tillsyn. Länsstyrelsens allmänna intryck av den verksamhet nämnden bedriver är att den är välfungerade. Aktgransningen har med något undantag inte genererat någon kritik. Den enskilda hanteringen av ett arvskifte föranleder dock länsstyrelsen att rikta kritik mot nämnden. Länsstyrelsen noterar att kansliet redan har förslag på åtgärder för att öka kompetensen inom arvsskiften och ser därför ingen anledning att särskilt följa upp frågan.

Med detta förklaras tillsynen avslutad.

Medverkande

Protokollet har godkänts av jurist Lena Baggens med jurist Hanna Anagrius som föredragande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kopia till

Kommunstyrelsen i samtliga samverkanskommuner

Kommunrevisionen i samtliga samverkanskommuner

Justitieombudsmannen